

Het geheim van

Zeewolde

Zeewolde: jong dorp met vijf scholen

Zeewolde is een van de jongste gemeenten van ons land.

In 1981 begon de eerste basisschool 't Wold, toen het eigenlijke dorp nog gebouwd moest worden. Zeewolde telt inmiddels ruim 20.000 inwoners.

Basisschool 't Wold maakt nu deel uit van een overkoepelende Stichting Samenwerkingsbestuur Zeewolde, waarin alle vijf basisscholen vertegenwoordigd zijn:

't Kofschip, De Kiekendief, Panta Rhei, 't Wold (alle openbaar) en de neutraal-bijzondere daltonbasisschool De Delta. Elke veertien dagen hebben de schooldirecteuren gezamenlijk overleg.

De scholing voor de verbetering van het rekenonderwijs is op stichtingsniveau gebeurd, onder leiding van coördinator bovenschoolse scholing Ellen van Scheepen (tevens directeur van daltonschool De Delta).

In september 2009 vond de aftrap plaats tijdens een studiedag van Expertis met honderd leerkrachten, intern begeleiders, remedial teachers, rekencoördinatoren en schoolleiders van de vier deelnemende scholen uit Zeewolde. Sindsdien wordt door de scholen binnen het samenwerkingsverband veel informatie uitgewisseld en afgestemd.

Elke school heeft nu een rekenprotocol ingevoerd, waarin voor de leerkracht staat beschreven wanneer een kind op zijn eigen niveau moet gaan werken en wanneer het mee moet doen met de rest van de klas. Het protocol is een regelmatig gespreksonderwerp tussen de scholen.

Basisschool Panta Rhei heeft (nog) niet meegedaan aan het rekenverbeterproject, omdat de jonge school nu nog te klein is.

VOORWOORD

De leerkracht centraal, dat is het uitgangspunt van onze dienstverlening en het boekje dat voor u ligt.

We bieden u graag een praktijkvoorbeeld aan, waaruit blijkt hoe een schoolteam in hele korte tijd en met veel plezier samen de rekenopbrengsten kan verhogen.

Waarom zou dat uw team ook niet lukken? Onze adviseurs denken graag met u mee.

Het geheim van Zeewolde onthult een combinatie van succesfactoren die werkt.

Veel leesplezier en goede opbrengsten toegewenst.

Dea Knol

Directeur Expertis Onderwijsadviseurs

INLEIDING

Resultaat door met z'n allen aan de slag te gaan

Zeewolde heeft zichzelf dankzij het rekenproject op vier basisscholen op de kaart gezet in onderwijsland. Hoe is het zo gekomen en wat zijn de succesfactoren bij dit resultaat?

Ellen van Scheepen, directeur van basisschool De Delta en coördinator bovenschoolse scholing, geeft antwoord.

Waarom hebben de scholen bij Expertis aangeklopt voor verbetering van hun rekenonderwijs?

'Alle kinderen hebben recht op een kansrijke ontwikkeling van hun basisvaardigheden, zoals rekenen.

Een aantal scholen scoorde op rekenen onder hun niveau. Omdat we nauw samenwerken binnen het Samenwerkingsbestuur Zeewolde en dezelfde methodes hebben, lag het voor de hand om gezamenlijk bezig te gaan met het rekenverbeterproject. Zo hoeven we niet allemaal afzonderlijk het wiel uit te vinden.'

Wat heeft de scholing teweeggebracht?

'Gert Gelderblom hield ons voor dat leerkracht een echt vak is waar je trots op moet zijn. Dat we het verschil kunnen maken. Volg niet slaafs de rekenmethode, maar volg je

verstand. We zijn ons daarvan bewust geworden. Gert heeft ons duidelijk gemaakt dat we resultaat kunnen halen door met z'n allen aan de slag te gaan met het rekenonderwijs, met het hele team dus. Dat was heel inspirerend.'

Wat doen jullie nu anders?

'We hebben onze doelen hoger gesteld, zijn niet meer zo gauw tevreden. Door het formuleren van concrete tussendoelen en einddoelen houden we nog meer de vinger aan de pols. Bij de kleuters en ook bij de bovenbouw.

We zitten er zo dichterop. Er is intensiever contact tussen de leerkrachten en directeur, zowel binnen de school zelf als tussen de scholen van de stichting onderling. We besteden daarnaast meer tijd aan rekenen.'

Nog een advies voor andere scholen?

'Doe iets met je Cito-toets! Sommige scholen schrijven de resultaten niet in hun rapport. Dat is jammer, want het is een signaleringstoets. Niet alleen op kindniveau, ook op groeps-, school- en zelfs stichtingsniveau.

Het geeft aan hoe je ervoor staat en waar je op rekengebied of in andere vakken eventueel moet ingrijpen of bijsturen.'

Er is geen factor die er zo sterk toe doet als de leerkracht

1 HET GEHEIM VAN ZEEWOLDE

Hoe het rekenonderwijs in een jaar tijd met sprongen vooruit kan gaan.

Vier basisscholen in Zeewolde hebben de handen ineen geslagen om het rekenonderwijs te verbeteren. Ze boekten met hulp van Expertis Onderwijsadviseurs een spectaculair resultaat: binnen een jaar scoren hun leerlingen opeens bovengemiddeld. Ook de andere vakken lijken te profiteren van de nieuwe aanpak.

Ziek waren de scholen zeker niet, maar beter wilden ze wel worden in Zeewolde. Neem basisschool 't Wold, waar het rekenniveau geleidelijk aan het dalen was. 'Tot aan groep 3/4 ging het goed. Daarna zakten de prestaties van onze leerlingen weg. De resultaten op de Cito-Eindtoets 2008 waren ook niet zo goed als verwacht mocht worden.

Na evaluatie van de gegevens zijn we begonnen met het verbeteren van ons rekenonderwijs', vertelt Betty Geerse, intern begeleider en leerkracht in groep 8.

De drie andere scholen van de Stichting Samenwerkingsbestuur Zeewolde constateerden een vergelijkbare trend. Tijd dus om de koppen bij elkaar te steken en hulp van buiten in te schakelen om het rekenniveau op een hoger peil te brengen. Rekenonderwijsexpert Gert Gelderblom werd benaderd om samen met zijn collega's van Expertis Onderwijsadviseurs de scholen in Zeewolde te begeleiden in het proces.

2 JIJ ALS LEERKRACHT STAAT CENTRAAL

Gert Gelderblom ontwierp voor Expertis een schoolontwikkelingsaanpak die door de onderwijsadviseurs in Zeewolde is toegepast. Deze evidence based, opbrengst-

gerichte aanpak zet zeer sterk in op het versterken van de instructievaardigheden van leerkrachten. 'Er is geen enkele andere factor die er zo sterk toe doet als de leerkracht. Daarom moet bij het verbeteren van de leerlingenresultaten alle energie zich richten op het sterker maken van leerkrachten. Wanneer je dat doet, kun je al binnen een jaar de eerste vruchten plukken.' Gelderblom maakte gebruik van opbrengsten uit succesvolle landelijke schoolontwikkelingsprojecten. Hij combineerde die met inzichten uit zowel nationaal als internationaal onderzoek. De kern van de aanpak is dat de school zelf het verschil maakt. De oorzaken van tegenvallende resultaten worden niet gezocht in de omgeving van de school, in vermeende storingen van leerlingen of in de schoolboekjes die worden gebruikt, maar wel bij leerkrachtvaardigheden, onderwijskundig leiderschap, het functioneren van het team en de betrokkenheid van het bestuur. Dat betekent dat er behalve voor de didactische vaardigheden van leerkrachten, ook aandacht is voor het leiderschap van de directeur, de rol van het bestuur en de coachende vaardigheden van interne begeleiders. Wanneer de aanpak nauwgezet

wordt gevolgd, leidt dit tot een professionele cultuur die zich richt op zaken die veranderbaar zijn en waarbij leerkrachten en schoolleiders met elkaar voortdurend op zoek zijn naar zaken die verbeterd kunnen worden.

Een rekenverbeterplan moet gedragen worden door de hele school. Daarvan is iedereen zich bewust geworden. Smoesjes worden niet getolereerd

3 PROFESSIONALISERING VAN DE HELE SCHOOL

Het team doet er toe

Veranderen doe je met het hele team. Vandaar dat leerkrachten, intern begeleiders, remedial teachers en schoolleiders samen op cursus gingen. Het was meteen een soort inhaalslag, want - zoals op zoveel basisscholen was scholing de afgelopen jaren een ondergeschoven kindje geweest. 'Een rekenverbeterplan moet gedragen worden door de hele school. Daarvan is iedereen zich bewust geworden', heeft intern begeleider Elja Swart van 't Wold gezien. 'De startdag van de cursus was verfrissend, dat hielp mee om de focus scherp te houden. Voor veel mensen was het een eyeopener om van Gert Gelderblom te horen hoe de leerkracht het verschil kan maken. Hij vertelde over een school in Rotterdam die midden in een achterstandswijk met

VRAGEN EN OPDRACHTEN

Leerkrachtvaardigheden

- Vind jij als leerkracht dat je goed rekenles geeft?
- Waar ben je trots op wat betreft het rekenonderwijs in jouw groep?
- Wat zou er beter kunnen in de rekenlessen die je geeft?
- Vind jij als leerkracht dat je collega's goed rekenles geven?
- Wat zou je van hen kunnen leren?

Onderwijskundig leiderschap

- Vind je dat er goed rekenonderwijs gegeven wordt op jouw school?
- Waar ben je trots op, waar liggen kansen?
- Hoe worden op jouw school veranderingen met betrekking tot rekenonderwijs aangestuurd?

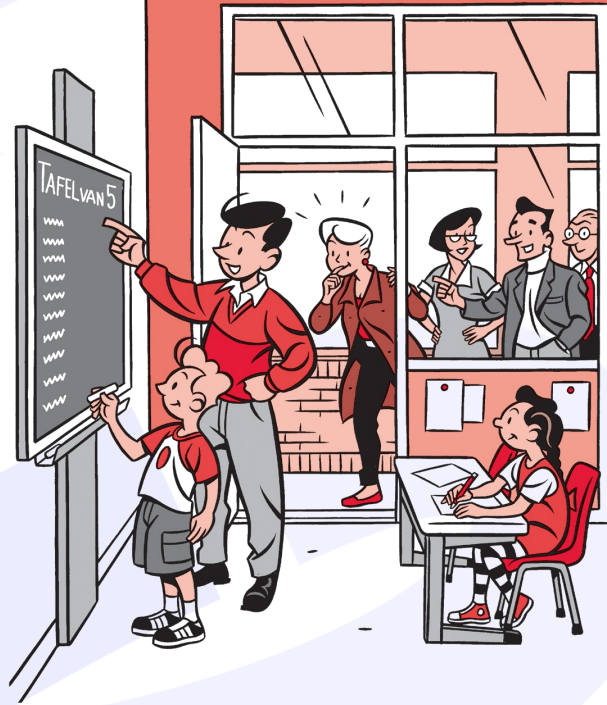
Betrokkenheid van het bestuur

- Beschikt jouw bestuur over de rekenresultaten van je school?
- Organiseert jouw bestuur bijeenkomsten over rekenen voor alle leerkrachten?

Mogelijke opdracht

Organiseer een teambijeenkomst over rekenen, nadat je bij elkaar rekenlessen hebt gezien.

rekenonderwijs enorm goed presteerde. Beter dan scholen in zogenaamde goede wijken met hoogopgeleide ouders elders in het land. Lesgeven is een vak, wees er trots op. Die boodschap hebben we allemaal onthouden.' Dat teamgevoel heeft zich na die frisse start voortgezet op school. Vergaderingen waarin Cito-toetsen worden besproken, gebeuren nu standaard teambreed. Er is meer uitwisseling van toetsgegevens en contact met collega's, ook bijvoorbeeld tussen de kleuterjuf van groep 2 en de leerkracht van groep 8. Ze kijken regelmatig bij elkaar in de klas. Verder is er vaak e-mailverkeer tussen de vier scholen, waarbij onder meer reken-spelletjes of oefeningen worden doorgegeven.

VRAGEN EN OPDRACHTEN

Teamgevoel

- Hebben jullie frequent overleg met collega's over het rekenonderwijs van de school?
- Kijk je wel eens in de rekenlessen van je collega's?
- Kijkt je directeur, intern begeleider of rekencoördinator wel eens bij jou in de rekenles?

4 HOGE VERWACHTINGEN EN CONCRETE DOELEN STELLEN

Nog een verbetering is het concretiseren van doelen geweest. Met hulp van Gelderblom formuleerden de vier scholen einddoelen en tussendoelen voor alle groepen, van groep 1 tot en met groep 8. Gebaseerd op hun bestaande rekenmethode. 'Dat maakt het voor leerkrachten helder en overzichtelijk', zegt directeur Fred van Bergen van 't Kofschip.

'Ze weten nu hoe ze de kinderen binnenkrijgen en hoe ze hen aan het eind van het jaar moeten afleveren voor de volgende groep. Er wordt meer naar de ontwikkeling van de kinderen gekeken, terwijl veel leerkrachten vroeger vooral braaf de methode volgden.' Dit alles gebeurde in nauwe afstemming tussen de vier scholen, vertelt Ellen van Scheepen, directeur van De Delta. 'We ontdekten dat we dezelfde rekentaal en rekenstrategieën aanboden. Binnen de teams hebben we afgesproken dat we nog maar twee in plaats van vier strategieën zouden gaan volgen.'

De zwakke rekenaars hadden namelijk moeite met al die verschillende strategieën. Het werkte voor hen heel verwarrend. Door die vereenvoudiging wordt het voor zowel leerling als leerkracht een stuk overzichtelijker en kan het rekenonderwijs ook effectiever worden.'

Wie geen of te lage doelen stelt, zal geen vooruitgang boeken

VRAGEN EN OPDRACHTEN

Concrete doelen

- Hoe worden op jouw school de resultaten van het rekenonderwijs besproken? Hebben jullie doelen op het gebied van rekenonderwijs geformuleerd?
- Ken je de resultaten van de methode-onafhankelijke toetsen van jouw groep?
- Ken je de resultaten van elke groep?
- Maak je gebruik van trendanalyses?

Mogelijke opdracht

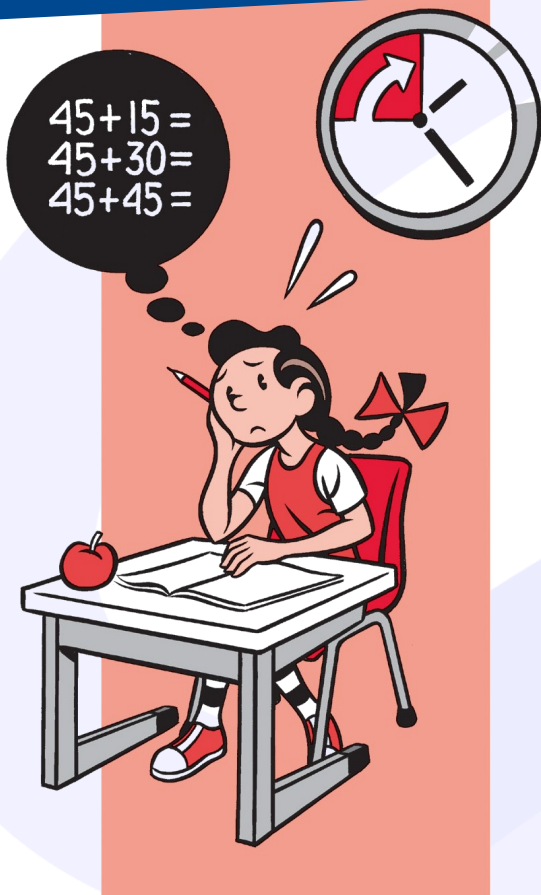
Bespreek de rekenopbrengsten van de school naar aanleiding van een trendanalyse van de laatste 5 jaar.

Rekenstrategie

- Hoe reken jij $147+83$ uit? En jouw collega's?
- Stel dat je dat uit moet leggen in groep 5, welke manier om uit te rekenen kies je dan?
- En welke manier kiezen je collega's? Zijn daar afspraken over op je school?

Mogelijke opdracht

- Bestudeer samen een leerlijn uit je rekenmethode.
- Welke afspraken ten aanzien van in te zetten strategieën heb je gemaakt of zou je willen maken?

MEER REKENTIJD

5

De vier scholen onderwierpen daarnaast hun rekenonderwijs aan een kritisch zelfonderzoek. Het bracht meteen een belangrijke boosdoener aan het licht. De scholen besteedden veel te weinig tijd aan rekenen: zo'n 45 minuten per dag, terwijl dat minimaal een uur per dag zou moeten zijn.

'Het is het probleem van elke school', denkt Ellen van Scheepen. 'Er komt zoveel op je af. We moeten als school iets doen tegen pesten, jeugdcriminaliteit en te vroeg alcohol drinken. We moeten bevorderen dat kinderen meer fruit eten. Alle maatschappelijke problemen komen bij ons terecht. En dan moet je de kinderen ook nog taal en rekenen leren...'

'We staan met 't Wold bekend om ons goede pedagogische klimaat. Daar zijn we terecht trots op', zegt Betty Geerse ('t Wold).

'Maar we vergeten wel eens dat leren eigenlijk hoofdzaak moet zijn.' De scholen schoonden hun lesprogramma flink op om extra rekentijd te creëren.

Zo luidt nu de schoolbel vijf minuten vroeger, zodat het in de klas eerder rustig is en meteen met de (reken)les begonnen kan worden. Tijdrovende wandelingen naar de gymzaal zijn beperkt. Kinderen mogen alleen nog 's middags langskomen met traktaties, zodat de les 's ochtends ongestoord kan doorgaan. De vertelsessie aan het begin van de middag is vervallen. Het levert alles bij elkaar een

Tijd is de meest effectieve interventie. Er lekt op een dag heel veel tijd weg, houd dat in de gaten

VRAGEN EN OPDRACHTEN

Tijdsplan

- Hoeveel uur per dag staat er rekenonderwijs op het rooster? En hoeveel tijd besteed je aan rekenonderwijs? En hoe is dat bij je collega's?
- Hoe vaak valt de rekenles uit omdat er andere activiteiten zijn?

Mogelijke opdracht

Maak een analyse van de daadwerkelijk bestede rekentijd per groep van je school.

grote winst op. In plaats van de gebruikelijke 45 minuten krijgen de kinderen in Zeewolde nu bijna anderhalf uur per dag rekenles. 's Ochtends 45 minuten, 's middags nog eens 30 tot 45 minuten (inclusief een feedback op de ochtendles).

6 JONG BEGINNEN, IN-STRUCTIE, OEFENEN EN HERHALEN

Rekenonderwijs begint bij de allerjongsten, bij wie eerst vaak werd gedacht dat ze nog niet toe waren aan rekenen. Nu krijgen ze er op een speelse manier mee te maken in een rekenkastje en spelletjes (sjoelen, Halli Galli) waarbij het aankomt op tellen. Maar de vrijgespeelde rekentijd biedt ook in de bovenbouw mogelijkheden om geleerde rekenvaardigheden te onderhouden. Waar het automatiseren van de tafels er vroeger vaak bij in schoot, staat het nu dagelijks op het menu. De extra rekentijd blijkt geen last voor de leerlingen. Integendeel, heeft Geerse gemerkt. 'Ze vragen soms of ze samen met mij rekensommen mogen maken. Ze kunnen genieten van het vinden van de oplossing en zien zelf ook dat ze vooruitgang boeken.' Nu kan dus weer de volledige rekenmethode worden gevolgd. 'Voorheen schoven we onze doelen op onder het mom van: dat komt later wel.

Met als gevolg dat we boekje 8B van onze methode nooit hebben aangeraakt. We kwamen daar gewoon niet aan toe', aldus Betty Geerse ('t Wold).

'We zijn veel meer opbrengstgericht gaan denken', zegt Ellen van Scheepen (De Delta). 'We vinden dat we meer kunnen eisen. Als de kinderen nog niet klaar zijn met hun rekenwerk, maken ze dat in de pauze af.

VRAGEN EN OPDRACHTEN

Automatiseren

- Hoeveel aandacht besteed jij aan het oefenen van eerder aangeleerde rekenvaardigheden?
- En je collega's?
- Zijn er afspraken binnen de school wanneer welke vaardigheden geautomatiseerd moeten zijn?

Mogelijke opdracht

Bespreek in je team automatiseren van eerder aangeleerde rekenvaardigheden als vast onderdeel van de rekenles

Het moet immers van twee kanten komen. Dat sommige leerlingen zwakke rekenaars zijn, daar leggen we ons niet zomaar bij neer. Er moet gewoon twee keer per dag gerekend worden om het niveau op een hoger peil te krijgen. Dan maar wat minder natuur en drama.'

*Nieuw aangeleerde
vaardigheden moeten
gedurende een langere
periode worden ingeoeffend.*

Automatiseren !

7 VERBLUFFENDE RESULTATEN

Tussen de vier scholen ontstond een gezonde competitie met een knipoog. Wie zou bij de eerstvolgende Cito-Eindtoets de hoogste score halen? En wat bleek? Juist de op rekengebied minst presterende school ('t Wold) kwam voor de zomervakantie als beste uit de bus, ook bij het leerlingvolgsysteem. 'Ik was aangenaam verrast toen we de toetsresultaten terugkregen', weet Betty Geerse nog. 'Ik dacht dat het minstens drie jaar zou duren voordat we resultaat zouden zien. Maar nu hebben we in een jaar tijd al zo'n sprong gemaakt. We zitten nu met rekenen zelfs boven het landelijk gemiddelde!' 'We laten de kinderen niet meer los', zegt intern begeleider Elja Swart ('t Wold). 'We houden ze zoveel mogelijk in de klas en ze volgen de methode die hun klasgenoten ook volgen. Vroeger gingen ze vaak voor een aparte methode op een niveau lager naar het kamertje van de remedial teacher. Dat doen we niet meer. De leerkracht doet het nu zelf in de klas. Die laat een rekenzwak kind ook procenten en breuken doen, net als de andere leerlingen. Zo'n kind wordt meegenomen naar een hoger niveau. Het is toch ook niet leuk dat je als leerling in groep 5 nog rekenles

krijgt op het niveau van groep 4? Je wilt bij die klas horen!'

Het gevaar is dat de extra aandacht voor rekenen ten koste gaat van andere vakken. Maar daarvan is volgens Fred van Bergen ('t Kofschip) geen sprake. 'Sterker nog: het werkt juist positief door naar het hele lesprogramma.

Deze manier van werken kun je vrij gemakkelijk toepassen bij andere vakken. Overleggen met elkaar, het stellen van doelen, tussentijds evalueren en bijsturen. Het komt overal terug. Heel veel mensen binnen onze stichting dachten altijd dat C een gemiddelde score was, waarmee je nog tevreden kon zijn. Dat is wel voorbij. Er is bewustwording ontstaan. We willen - als het enigszins kan - dat een kind een A- of B-score haalt.'

'De Cito-toets is voor ons een belangrijk instrument voor signalering geworden', vult collega Ellen van Scheepen (De Delta) aan. 'Niet alleen op kindniveau maar ook op groeps-, school- en zelfs stichtingsniveau. De resultaten zijn een goede graadmeter voor waar we met z'n allen staan.' Successen moet je vieren, werd de scholen tijdens de cursus van Expertis voorgehouden. Op 't Wold hebben ze dat goed in hun oren geknoopt. Voor het hele team was er vlak voor de zomervakantie een grote taart. De slagroom verbeeldde de vooruitgang, want op de taart was de nieuwe Cito-score (537,3) gespoten. Dat smaakte naar meer...

De scholen in Zeewolde hebben zich ten doel gesteld om op een rekenpercentage van minimaal 80% uit te komen van goed gemaakte rekenopgaven in toetsen. In een half jaar tijd is de score van 't Wold met 14% omhoog gegaan, van 61% naar 75%.

*We hebben in een jaar tijd
al zo 'n grote sprong
gemaakt !*

VRAGEN EN OPDRACHTEN

Leerweg

- Hoeveel leerlingen uit jouw groep hebben een eigen leerweg? En bij je collega's?

Mogelijke opdracht

Bespreek met je team de stellingen:

- Tot en met groep 6 is het niet nodig kinderen een eigen rekenleerweg te laten volgen.
- Onze scores op de Cito-Eindtoets, onderdeel Rekenen, kunnen met 10% omhoog.

8

AANPAK BOEIEND, EFFECTIEF, OPBRENGSGTGERICHT WERKEN (BEO)

De in Zeewolde gevolgde aanpak kenmerkt zich door de werkwijze die Expertis bij verbetertrajecten hanteert. Het betreft de BEO-aanpak (Boeiend, Effectief, Opbrengstgericht werken) die niet alleen in reken- verbetertrajecten als deze, maar bij duurzame schoolontwikkeling in brede zin effectief is.

Binnen BEO staat het opbrengstgericht werken als richtinggevend uitgangspunt altijd centraal.

Signaleren, Analyseren, Diagnosticeren

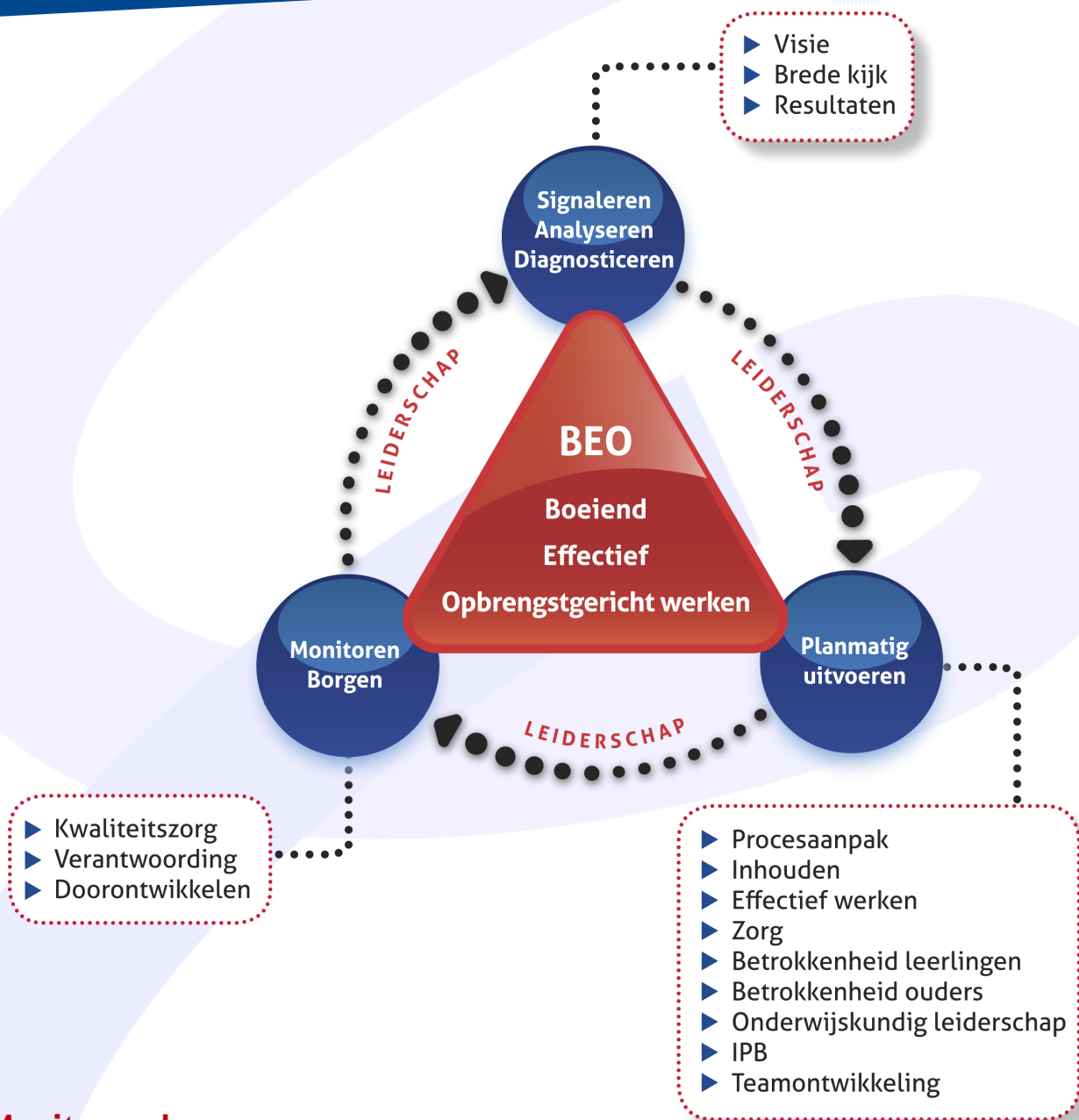
Bij BEO staat voorop dat het werken aan de basisvakken (lezen, taal, rekenen) en de opbrengsten die een school daarin haalt, het belangrijkste uitgangspunt zijn. Samen met de scholen richten de adviseurs zich in eerste instantie op de analyse van de resultaten van de school. Deze worden in verband gebracht met de visie en missie van de school, maar

ook ontwikkelingen binnen bijvoorbeeld bestuur en samenwerkingsverband waar de school deel van uitmaakt.

Planmatig uitvoeren

Vanuit de analyse wordt een concreet ontwikkelplan gemaakt. Daarin worden duidelijke, meetbare doelen gesteld en worden afspraken gemaakt over de weg die daarvoor zal worden bewandeld. Het handelen van de leerkracht, het leren van de leerling, de resultaten van de leerling, het onderwijskundig leiderschap en de totale samenhang binnen de school, zijn aspecten die in dit ontwikkelplan terugkomen. Samen met het schoolteam wordt er in dit ontwikkelplan ook de ruimte gezocht voor de B van boeiend. Want ook al staan resultaten voorop, onderwijs moet ook boeiend kunnen zijn voor leerkracht en leerling. Juist daar waar we weten dat dit ondersteunend is voor de effectiviteit en het vergroten van de opbrengsten.

BEO zoekt samen met het schoolteam de ideale combinatie van effectiviteit, opbrengsten, interactiviteit en uitdaging.

Monitoren, borgen

In het ontwikkelplan worden vooraf afgesproken momenten beschreven, waarin de meetbare resultaten worden bekeken en waarin wordt geëvalueerd op het totale proces. In het ontwikkelplan wordt omschreven wanneer er wordt gemeten, met welke instrumenten en wie dat gaat uitvoeren. Van belang is hierbij het meten van de verschillende onderdelen van het leren van de leerling en het onderwijzen van de leerkracht. Ieder meetmoment is daarmee een moment waarop het ontwikkelplan eventueel wordt bijgesteld en de eerste afspraken en uitkomsten kunnen worden geborgd. Dit borgen leidt uiteindelijk

tot een borgdocument dat zich vult gedurende het traject. In dit document ontstaan uiteindelijk een aantal werkwijzen, die concreet omschrijven hoe er op de school wordt gewerkt op de belangrijke inhoud.

De gegevens die worden verzameld bij het monitoren zijn niet alleen van belang voor de legitimering (verantwoording) naar buiten, maar met name ook van belang in het kader van een ontwikkelperspectief voor de school. Dat betekent dat het monitoren met name informatie geeft op basis waarvan de school weer kan leren, bijstellen en nieuwe stappen kan zetten.

9 SAMENVATTEND DE SUCCESFACTOREN OP EEN RIJ

Scholen zouden volgens Gert Gelderblom rekening moeten houden met een aantal vuistregels voor verbetering van hun rekenonderwijs.

Zoek de oorzaak voor het rekenprobleem in eerste instantie bij jezelf. 'Veel scholen zijn geneigd om meteen een andere rekenmethode aan te schaffen. Vaak heeft dat geen zin. Breng eerst in kaart welke kansen je laat liggen. Dat hebben ze in Zeewolde heel goed gedaan.'

Beter rekenonderwijs is een zaak van het hele team: alle leerkrachten, intern begeleiders, remedial teachers, de rekencoördinator, schoolleider en bovenschoolse directie. 'Daarop richten we ons heel nadrukkelijk in de cursus.' Ruim minstens een uur per dag in voor rekenonderwijs. 'Tijd is de meest effectieve interventie. Er lekt op een dag heel veel lestijd weg zonder dat je dat in de gaten hebt.'

Kinderen vinden meer rekenles juist leuk. 'Het klinkt heel streberig om eerder met de les te beginnen en meer tijd aan rekenen te besteden. Maar omdat kinderen ervaren dat ze beter kunnen rekenen, hebben ze daar geen problemen mee. Ouders trouwens ook niet.'

Er zijn ook valkuilen, doceert Gelderblom. Wie geen of te lage doelen stelt, zal geen vooruitgang boeken. 'Je moet nooit als leerkracht denken bij een rekenachterstand dat het later wel weer goed komt.' Ook maken veel scholen zich schuldig aan het slecht onderhouden van rekenvaardigheden in de bovenbouw. 'Nieuw aangeleerde kennis en vaardigheden moeten gedurende een langere periode worden ingeoefend. Ook wanneer een kind eenmaal een bepaalde vaardigheid beheerst', aldus Gelderblom.

Hoe hebben de vier scholen in Zeewolde in zo'n korte tijd vooruitgang geboekt bij het verbeteren van de rekenprestaties van hun leerlingen? We zetten de belangrijkste succesfactoren op een rij:

1. De leerkracht kan het verschil maken tussen goed en slecht rekenonderwijs.

Vaak worden omstandigheden (onterecht) aangevoerd als excuus voor een tegenvallend rekenniveau. Ook dan moet een leerkracht in staat zijn de prestaties van leerlingen te verbeteren. Smoesjes helpen niet.

2. Professionalisering van de school.

Scholing en betrokkenheid van het hele team is noodzakelijk, liefst met collega-scholen. Klassenbezoeken, het bespreken van toetsresultaten, uitwisseling van gegevens (ook met andere scholen) en het monitoren van de rekenprestaties zijn een zaak van iedereen. Van de schoolleiders wordt verwacht dat ze onderwijskundig leiderschap tonen.

3. Hoge verwachtingen en concrete doelen.

Het kan beter, dus moet het beter. Ook bij zwakkere rekenaars. Je mag als school niet snel tevreden zijn. De Citonormen zijn niet genoeg. Leerkrachten stellen doelen en weten precies wat alle leerlingen per half jaar moeten beheersen.

4. Goede instructie.

De didactiek moet meer sturend zijn, zodat leerlingen weten wat van hen verwacht wordt. Zwakke rekenaars vragen om een eigen didactiek, maar wel in de klas. Veel oefenen is een must, automatiseren moet ook in de bovenbouw steeds terugkeren.

5. Voldoende rekentijd.

Een dagelijks uurtje rekenen is eigenlijk te weinig. Twee keer op een dag rekenen moet standaard zijn.

10 INTERVIEW GERT GELDERBLOM

Wat maakt het geheim van Zeewolde zo bijzonder? We vragen het aan rekenonderwijsexpert Gert Gelderblom van Expertis Onderwijsadviseurs.

Waarom moet heel Nederland weten wat er in Zeewolde is gebeurd?

'Deze scholen hebben zelf gezien dat het rekenonderwijs beter kan en hebben daar vervolgens naar gehandeld. Rekenen was altijd slechts een onderdeel van het lesprogramma, nu staat het - samen met lezen en schrijven - op 1. Dat heeft heel snel resultaat opgeleverd. Ik denk dat andere scholen daarvoor geïnspireerd kunnen raken.'

Wat is het geheim?

'De integrale aanpak. Het rekenproject moet door iedereen op school gedragen worden. Het is niet alleen een zaak van de leerkracht of van de schoolleiding, het is een teamprestatie. We hebben de leerkrachten, intern begeleiders, remedial teachers en schoolleiders vanaf het begin daarvan bewust gemaakt. Verder zien we dat de scholen in Zeewolde heel intensief met elkaar samenwerken. Ze wisselen resultaten uit, overleggen samen en leren dus van elkaar. Je moet dus ook uit je eigen school komen.'

Was je verbaasd over de resultaten in Zeewolde?

'Wel over de snelheid waarmee de eerste resultaten zijn geboekt. De scholen zijn enorm gemotiveerd om hiermee verder te gaan. Ze hebben na een jaar aangegeven dat ze op eigen kracht verder kunnen. Dat beschouw ik als een groot compliment. Wij geven de input, wij leveren de tools. Het is de bedoeling dat scholen het daarna zelf verder oppakken.'

Welke les kunnen scholen hieruit trekken?

'Rekenproblemen beginnen vaak al in de kleuterleeftijd. Veel leerkrachten denken dat het vanzelf bijtrekt, maar dat gebeurt niet. Van boterhammen met pindakaas gaan kinderen echt niet beter rekenen. De leerkracht, of eigenlijk de school, kan het verschil maken. Dat bewijst Zeewolde. Smoesjes helpen niet, een andere methode vaak ook niet.

De leerkracht is de methode. Je kunt zelf als team de rekenresultaten wel degelijk beïnvloeden. Bovendien komen de bewustwording, de professionelere houding en de verbeterde instructievaardigheden ook van pas bij de andere vakken op school.'

De rekenresultaten en -doelen van een school zijn gemakkelijk in een spreadsheet te noteren. Indien de resultaten van meerdere jaren in de tabel genoteerd worden ontstaat een beeld per leerjaar (per kolom) en per jaargroep (diagonaal). In de onderste regel kunnen steeds de doelen voor het komend jaar genoteerd worden.

CITO LOVS	Groep 3	Groep 4	Groep 5	Groep 6	Groep 7
	A+B/A+B+C	A+B/A+B+C	A+B/A+B+C	A+B/A+B+C	A+B/A+B+C
januari 2009-2010	45/60	52/87	55/90	60/80	60/80
juni 2009-2010	57/92	60/85	52/87	65/80	65/83
2010-2011	/	/	/	/	/

Norm is AB >60; ABC >80

*De leerkracht
is de methode*

Over Expertis Onderwijsadviseurs

Wij ondersteunen scholen bij het duurzaam verbeteren van hun onderwijs en educatie door een integrale, vraag gestuurde aanpak.

Daarbij baseren we ons op een samenhangende visie op het onderwijs van de 21^e eeuw en leiderschap in de 21^e eeuw. Samenwerken en co-creatie, probleemoplossend vermogen, ICT geletterdheid, creativiteit, kritisch denken en evaluatief, effectieve communicatie, teamwork, gedeeld leiderschap, leerkracht als facilitator, al doende lerend, maatschappelijk ingebed en relevant.

De innovatiekracht van scholen en onderwijskundig leiderschap op alle niveaus

We erkennen en benutten de professionaliteit van de medewerkers van onze opdrachtgevers. Bij de ontwikkeling van het onderwijs en de onderwijsorganisatie betrekken we hen zeer actief, waarbij de focus ligt op verbinding (*alignment*) tussen alle niveaus: bestuurders, leidinggevenden, team, docent/leerkracht in de klas, leerlingen, de ouders en andere stakeholders. Dit betekent het ontwikkelen van missie en visie door de hele schoolorganisatie.

Het verhogen van onderwijsopbrengsten bij leerlingen

We richten ons op vraagstukken van het primaire proces en het tactisch en strategisch niveau, maar altijd gaat het uiteindelijk om het verhogen van onderwijsopbrengsten bij leerlingen. Analyse van data en proceseigenaarschap bij leerlingen en teams is het uitgangspunt voor verbeteringen. Aan de hand daarvan kunnen verbeterplannen worden opgesteld en kan de school cyclisch werken aan hogere leerresultaten.

Verbinding wetenschap en onderwijspraktijk

We baseren ons op internationale wetenschappelijke inzichten (*continuous improvement*) en werken zoveel mogelijk evidence based. Door deelname aan lectoraten krijgt onze dienstverlening extra kwaliteit en slaan we de brug tussen onderwijsonderzoek, onderwijsadvisering en opleiding.

Al deze inzichten hebben wij verwerkt in ons eigen model: boeiend, effectief, opbrengstgericht werken (BEO). De afgelopen jaren behaalden scholen samen met onze adviseurs en andere betrokkenen vele mooie resultaten.

Meer informatie over Expertis Onderwijsadviseurs en over onze manier van werken vindt u op

www.expertis.nl

M.A. de Ruyterstraat 3
7556 CW Hengelo
074 - 8 516 516
www.expertis.nl
info@expertis.nl

Utrechtseweg 31b
3811 NA Amersfoort
033 - 461 26 80

Lerarenopleidingen
Professionalisering
Onderwijsonderzoek
Onderwijsadvisering

Het geheim van Zeewolde
© 2011/2012, Expertis Onderwijsadviseurs
M. A. de Ruyterstraat 3, 7556 CW Hengelo
Utrechtseweg 31b, 3811 NA Amersfoort
Tekst: Dea Knol, Marco Krijnsen
Eindredactie: Maria de Jong
Illustraties: Michiel de Jong

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.